

ОРГАНИЗИРАНАТА СПОРТНА ДЕЙНОСТ В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

Анжелина Янева, доц. д-р
София, Р България

Every aspect of the organization of sporting activities at university level has its importance, both in their own significance and a cumulative meaning. This publication presents the main activities of the Sports Department of Sofia University "St. Kliment Ohridski ". All are set in the regulations of the university and working for educational purpose of sports training - personal development of good physical and mental capacity, formation and development of social skills among students, possibility of using sport as prevention of negative behavior.

Университетското образование е етап в интелектуалното и личностно развитие на индивида, който освен професионално формира личността и по отношение на нейните нравствено-психологически и социални ценности, а не на последно място – в здравословен и емоционален аспект. Грижата за тази дейност в СУ „Св. Климент Охридски” се пада както на изключителния професионализъм на преподавателския състав във всеки от факултетите, така и на педагозите, които работят със студентите от всички специалности. Департаментът по спорт, основно структурно звено в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, осъществява своята образователна и научна дейност за подобряване на физическото развитие на студентите от всички специалности в Алма Матер. Крайната цел на педагогическия процес е получаване на нови знания и овладяване на умения по отделните видове спорт, цялостно оптимизиране на двигателните възможности на младите хора, подобряване на здравословното им състояние и реално възстановяване от умствените и физически натоварвания.

Целта на тази статия е да представи организираната спортна дейност на Софийския университет. Основен дял в тази дейност заема Департаментът по спорт, който извървя труден път от времето на акредитацията му (2001) до днес. Функциите и структурата на Департамента, организиращ спортната дейност в СУ „Св. Климент Охридски”, дадоха приоритет в следните направления:

- Учебно-преподавателска дейност – разширяване на спортната дейност посредством обхващане на по-голям брой студенти и включване в учебната програма на нови, модерни спортни дисциплини;
- Научно-изследователска дейност – повишаване в научни степени и звания;
- Спортно-подготвителна и състезателна дейност – разширяване на обхвата на участие в състезания и включване на повече студенти в представителните отбори, чрез създаването на втори отбори и провеждането на учебно-спортни лагери;

- Провеждане на курсове по различни видове спорт и за повишаване на квалификацията.

Основните функции и задачи на Департамента са ясно определени в Правилника на Департамента по спорт в Софийския университет „Св. Климент Охридски” в Чл.3 (1). В този правилник са определени мисията и задачите на Департамента.

Мисията на Департамента по спорт е да организира и осъществява спортната дейност на Софийския университет, да създава условия и възможности за участие на студенти, преподаватели, служители и техните деца в спортни занимания, с цел подобряване на тяхното здраве и физическа дееспособност.

Задачи:

1. Да провокира и мотивира интерес за спортни занимания, с оглед подобряване на физическата дееспособност, здравето, възстановяване в свободното време, формиране и усъвършенстване на социални качества.

2. Да предостави квалифицирани спортни специалисти по различни видове спорт.

3. Да разшири обхвата на спортна дейност сред студенти, преподаватели, служители и техните деца.

4. Увеличаване и разнообразяване на спортни услуги, предлагани от Департамента по спорт;

5. Придобиване на първоначални знания, умения и навици за практикуване на предпочитан вид спорт;

6. Усъвършенстване на възможностите на състезателите, участие и достойно представяне в различните по ранг състезания;

7. Използване възможностите на спорта като превенция срещу нетолерантността, насилието, употребата на цигари, алкохол и наркотици;

8. Да осигури достъп за участие в спортни занимания на студенти с увреждания и в неравностойно положение.

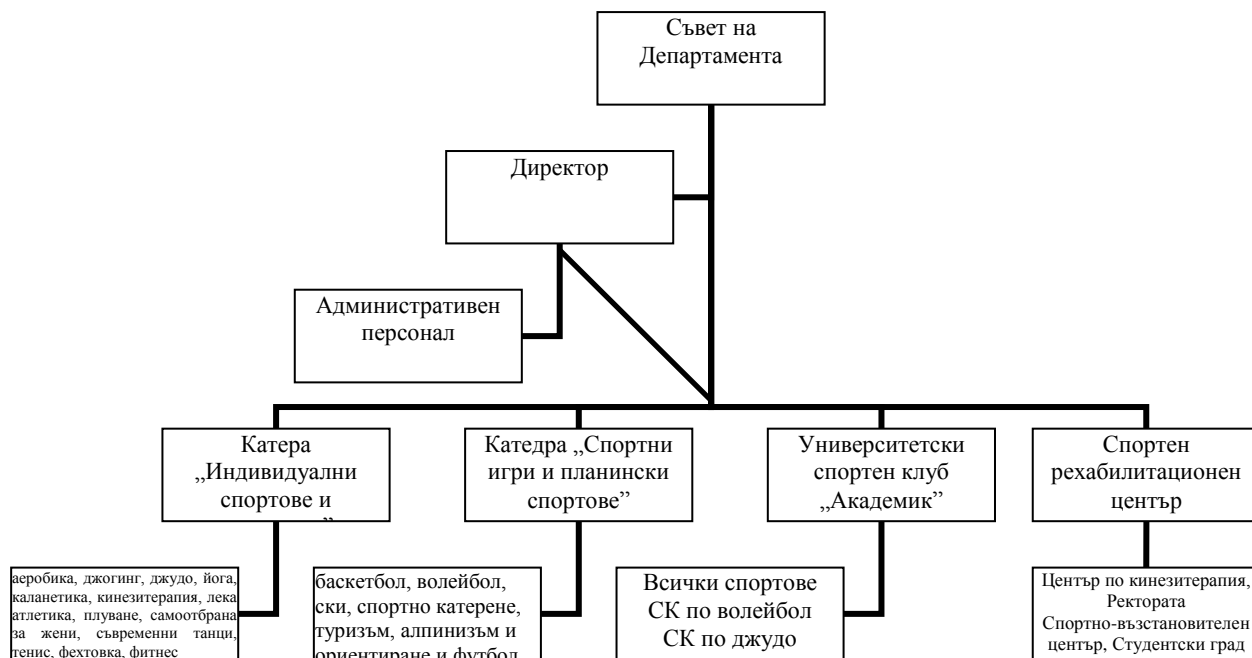
9. Да популяризира значението и ролята на спорта с помощта на информационните средства в Университета и в страната.

В структурата на Департамента по спорт (ДС) са включени две катедри, спортен клуб и център по кинезитерапия (фиг. 1)

Катедра „*Индивидуални спортове и рекреация*” обучава студентите в учебните спортни и възстановителни дисциплини: аеробика, джогинг, джудо, йога, каланетика, кинезитерапия, лека атлетика, плуване, самоотбрана за жени, съвременни танци, тенис, фехтовка, фитнес.

Катедра „*Спортни и игри и планински спортове*” провежда обучение в спортовете баскетбол, волейбол, ски, спортно катерене, туризъм, алпинизъм и ориентиране и футбол.

Общият брой преподаватели в Департамента е 18 (осемнадесет) за 18 000 студенти на СУ. Съотношението преподавател-студент е 1:300 при 18 редовни и 38 хонорувани преподаватели за учебната 2009/2010 г. Годишната средна натовареност на един редовен преподавател е над 700 часа.



През настоящата 2010/11 учебна година броят на хоноруваните преподаватели, в отговор на антикризисните мерки предприети от СУ, е намален, за сметка на увеличаване на натоварването на щатните преподаватели и увеличаване на броя на студентите в група, при възможност за такова.

Центърът по кинезитерапия в Ректората обхваща студентите с отклонения в здравословното си състояние. Някои от тях бяха частично или напълно освободени и в книжката им се изписваше „Освободен“. От следващата учебна година няма да има освободени, като студентите ще бъдат изцяло поети от специалистите преподаватели.

Спортно-възстановителният център в 52 блок в Студентския град е изграден с цел подпомагане работата на Центъра по кинезитерапия. В него се обучават предимно студентки с по-леки здравословни проблеми или като предпазване от бъдещи здравословни проблеми (затлъстяване, хронични заболявания, възстановяване след травма, бременност и т.н.)

Спортът и физическата активност играят важна роля за подпомагане на жизнената активност на хора с проблеми с теглото, които са частично причинени от липсата на физическа активност. Наднорменото тегло и затлъстяването, заедно с различни хронични заболявания, произтичащи от тях (сърдечно-съдови заболявания, диабет и т.н.), са се превърнали в основен проблем в европейските страни, а в по-висока степен и в България. Това поставя акцент върху въпросите на общественото здраве, храненето, физическата активност и здравословния начин на живот. Спортът, като цяло е добро средство за укрепване на общественото здраве и в тази връзка екипът на Департамента обмисля структурни промени с цел създаване на Здравословен център, който да обхване не само студентите, а и служителите и преподавателите в Софийския университет.

УЧЕБНА ДЕЙНОСТ

Департаментът обхваща в *редовни учебни групи* със спортна насоченост студенти желаещи да практикуват над 20 спортни дисциплини. Втора поредна година преподавателите от Департамента по спорт провеждат успешно обучение по специалността „Физическо възпитание и спорт” (ФВС) във Факултета за начална и предучилищна педагогика (ФНПП) в Софийския университет.

Наблюдава се тенденция към увеличаване на броя на спортуващите студенти. Голямото разнообразие от специалности изисква и голямо разнообразие от спортни дисциплини. В тази връзка Департаментът по спорт не само *актуализира програмите* за обучение по вид спорт, но и въвежда нови и атрактивни дисциплини като самоотбрана за жени, съвременни танци, корфбол.

Въпреки това, стои въпросът за статута на спорта в отделните факултети и различната информация, която студентите получават за възможностите да спортуват в Университета. Всеки факултет самоопределя, дали спортът да е задължителна, факултативна или въобще да не присъства като учебна дисциплина в тяхната програма.

Чл. 25. ал.1 гласи: „ Физическото възпитание и спортът във висшите училища са неразделна част от обучението на студентите под формата на задължителни и факултативни занимания, с минимален хорариум на задължителните занимания от 60 часа годишно за студентите, които се обучават за придобиване на образователно-квалификационната степен "бакалавър" или за придобиване на образователно-квалификационната степен "магистър"...”, което дава право на факултета сам да избере каква да бъде формата на обучение по спорт. [ЗФВС, 2007] Дори когато е прието студентите да практикуват спорт, често няма определен ден и час, т.е. той не е предвиден в учебната програма. Не се поставя на дневен ред здравето и физическото развитие на студентите нито от Държавата (Чл. 4. от ЗФВС), нито от Университета. Здравето следва да бъде национална политика и е редно Софийският университет да бъде пример за всички други университети в България.

НАУЧНА ДЕЙНОСТ

Чрез своята научна дейност академичният състав осъществява фундаментални и приложни изследвания и осигурява образователния процес с модерните постижения на съвременната научна мисъл и добрите практики. През последните пет години Департаментът предприе инициативи за подобряване на качеството на обучение и преподаване, прилагайки научен и педагогически подход при решаването на проблемите. В тази посока бяха защитени докторски степени и повишения в научни звания. Бяха организирани и проведени тематични заседания, научни семинари и конференции с участие на чуждестранни специалисти-педагози. Издадени бяха научни сборници и годишници на Департамента по спорт, както и

участие в научни проекти. Създадохме собствена библиотека за спортна и педагогическа литература с библиотечен фонд повече от 300 издания.

Преподавателският състав проучва и внедрява нови методи на работа, участва в научни проучвания, в конференции и конгреси, проекти в областта на спорта, организира правилното ръководене на отчетността за проведените изследвания, съобразно изискванията на Софийския университет. И все пак, въпреки че Департаментът по спорт е основно структурно звено, отново е извън схемата за финансиране на научни проекти. Те се одобряват само благодарение на желанието или нежеланието на някои от факултетите на Университета, тъй като се финансират от собствения им бюджет.

СПОРТНИ ПРОЯВИ И ИНИЦИАТИВИ

Спортно-състезателна дейност

Част от работата на преподавателите по спорт включва подготовка и участие на представителните университетски отбори в различни по ранг спортни прояви (университетски, държавни, международни). Антикризисните мерки провеждани от Университета, както и кризата в България и проблемите в Асоциацията за университетски спорт (АУС) се отразиха най-вече на участието на представителните отбори на Университета. В резултат бяха отменени много състезания, а на някои от тях не участвахме поради липса на финансиране. Въпреки това, в голяма част от участията на Университета бяха спечелени челни места не само в студентски първенства, а и в държавни и международни такива. Водещи в това отношение са отборите по волейбол, баскетбол, футбол, плуване, джудо, които представят Алма Матер достойно и в международни състезания и турнири. Тези постижения стоят в основата на процедурата за избор на най-добрите спортисти на Университета в края на всяка календарна година.

Департаментът по спорт подпомага спортната дейност и на незрящите студенти (голбал, шах, джудо). Преподавателите по спорт оказват методическа помощ на хора с интелектуални затруднения (подготовка и участие в специализираните летни и зимни олимпийски игри).

Академичният състав на Департамента осъществява треньорска и организационна дейност с представителните отбори на Университета, извън годишната норма на преподавателска заетост.

Учебно-спортни практики

Учебно-спортните практики за студентите на Университета или т. нар. спортни лагери са дългогодишна практика с повече от петдесетгодишна история. Традиционно спортните лагери се организират в извънучебно време, през зимата на планина, а през лятото по българското Черноморие. По време на тези лагери се провежда обучение по ски, спортно катерене, плуване и водомоторни спортове, тенис, тренировки на представителните отбори в различните спортни дисциплини, състезания и турнири, походи и т.н.

Неформалната среда на осъществяване на тези спортни събития способства за провеждане на по-ефективно от педагогическа гледна точка обучение. С

положителен ефект е и непосредственото общуване между самите млади хора в рамките на групата.

Допълнителни дейности

- рекламно-информационна дейност;

Спомагателна, но не второстепенна по значение е дейността по популяризиране на спортните инициативи в Софийския университет. Усилията са насочени към своевременно поднасяне на подробна информация, изготвяне на информационни бюлетини (брошури), обяви и т.н. Департаментът подпомага, организира и провежда дейности за:

- курсове по спорт за хора в неравностойно социално положение, за деца и младежи, за преподаватели и служители от Университета;

През 2010 г. Департаментът предприе инициативи за разширяване на спортната дейност и увеличаване на приходите чрез провеждане на курсове по различни спортни дисциплини и курсове за повишаване на квалификацията на учители по физическо възпитание и спорт. Създадени са групи за обучение по тенис, джудо, йога, волейбол, спортно катерене.

- тържествени церемонии и награждаване на спортисти и деятели;
- курсове за квалификация и специализация на учители по физическо възпитание и спорт;
- организиране на спортни форуми от различен вид.

През последните три години Департаментът предприе инициативи за организиране и провеждане на международни турнири и състезания – плажен волейбол, баскетбол, джудо, както и на масови прояви – лекоатлетически крос, стрийтбол, аеробика и т.н.

Независимо, че това са начални стъпки, инициативите все повече добиват популярност както сред студентите, така и сред преподавателите и служителите на Софийския университет.

СПОРТНО И ТЕХНИЧЕСКО ОСУГУРЯВАНЕ

Най-големият проблем на Департамента по спорт е липсата на собствена спортна база и достатъчно финансови средства, което не само затруднява, но и ограничава реалните възможности за осъществяване на учебно-спортната дейност на Университета. По-голямата част от студентите се обучават в спортна база под наем, за която наемът възлиза на 150 000 лв.

Департаментът не разполага и със собствена база за провеждане на учебно-спортните практики или лагери, което натоварва бюджета на Департамента, както и стойността на пребиваването, което в повечето случаи студентите сами заплащат.

Създаването, подобряването и разширяването на собствената спортна база ще способства подобряването на учебно-тренировъчния процес и ще доведе до по-добри педагогически резултати, както и за подобряване на финансовото състояние на Департамента по спорт и на Университета.

Като извод от педагогическата и научно-практическа работа на преподавателите от Департамента по спорт следва да отбележим, че е необходимо усилията да бъдат насочени към промяна на отношението към

спорта и неговото място в системата на висшето образование. Проблемът за ФВС във висшите училища да намери своето трайно и принципно решаване като съставна част от преустройството на образователната система у нас.

Считаме, че за целта е необходимо заниманията по ФВС и резултатите от тях да бъдат включени в системата на т. нар. ”академичен кредит”, който се формира от задължителни, факултативни или свободно избираеми предмети или форми на обучение. Програмите по ФВС да бъдат актуализирани, съобразно спецификата на учебното заведение, като се засили тяхната спортна насоченост. Да се създадат необходимите материално-технически и кадрови предпоставки за издигане на равнището на спортното майсторство във ВУ по модела на елитния студентски спорт в страните с развита пазарна икономика.

Всеки аспект от организацията на спортната дейност на университетско равнище има своето значение както в своята собствена, така и с кумулативното си значение. Защото именно в своята комплексност то би осигурило добра педагогическа среда за изграждане на личности с положителна нагласа към индивидуалното и обществено осъзнаване на необходимостта от усъвършенстване на здравословното и емоционално-психическо развитие, което би резултирало в изпълнение на по-горе посочените задачи и цели на Департамента по спорт.

Литература

1. Правилник на Департамента по спорт в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, 2001.
2. Закон за физическото възпитание и спорт. ДВ, бр. 41 от 2007.

Анотация (бг)

Всеки аспект от организацията на спортната дейност на университетско равнище има своето значение както в своята собствена важност, така и с кумулативното си значение. В настоящата публикация са представени основните дейности на Департамента по спорт на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. Всички те са залегнали в правилника на висшето училище и работят за педагогическата цел на обучението по спорт – изграждане на личности с добра физическа и психическа дееспособност, формиране и усъвършенстване на социални качества у студентите, използване възможностите на спорта като превенция на противоположни и противообществени прояви.